

Sprawozdanie merytoryczne
z realizacji zadania pt. „Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu
Parków Krajobrazowych w zakresie ochrony przyrody
i edukacji ekologicznej wg harmonogramu rzeczowo –finansowego
do umowy nr WFOŚ/D/723/34/2015
w pierwszym półroczu 2015r.

**Pkt. 1. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych –
Park Krajobrazowy „Mierzeja Wiślana” w zakresie ochrony przyrody i edukacji
ekologicznej**

Działania podjęte w ramach zadania pn. „**Ochrona bioróżnorodności siedlisk ptaków w Parku Krajobrazowym „Mierzeja Wiślana” i jego otulinie**” ukierunkowane są na zachowanie cennych walorów przyrodniczych Parku i jego otuliny, poprzez ochronę istniejących i stworzenie nowych siedlisk dla ptaków.

Ptaki są jakościowo najliczniejszą grupą kręgowców w Polsce. Pełnią ważną rolę w przyrodzie i życiu człowieka. Stanowią chociażby ogniwa niezliczonej ilości łańcuchów pokarmowych, warunkując zachowanie ciągłości życia w ekosystemach, a w gospodarce człowieka niejednokrotnie są sprzymierzeńcami w walce ze szkodnikami. Rozsiewają rośliny, pełnią funkcje sanitarne. Są to jednocześnie organizmy bardzo wrażliwe na zmiany w środowisku, a więc ich obserwacje są niejednokrotnie kluczowym wskaźnikiem zmian, często niemierzalnych innymi metodami. Ich nadmiar lub widoczny ubytek sygnalizuje niepokojące zmiany i obliguje do badania przyczyn. W przypadku Parku Krajobrazowego „Mierzeja Wiślana” i jego otuliny ptaki są dominującym elementem fauny. Na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci odnotowano tu obecność 236 gatunków. Jest to wynikiem dużego zróżnicowania siedlisk, do których należą m.in. plaże nadmorskie, pola i łąki, zadrzewienia śródpolne, las, szuwały oraz zróżnicowane pod względem trofii i rozmiarów zbiorniki wodne. Niestety, zmiany związane z działalnością człowieka prowadzą do ograniczenia dostępności siedlisk dla tej grupy zwierząt. Duże zainteresowanie obszarem Parku ze strony turystów cieszy, jednak wiąże się to z konsekwencją zwiększonej penetracji rejonów występowania ptaków – terenów leśnych, plaż i wydm oraz wprowadzania zanieczyszczeń do siedlisk. W przypadku strefy ochronnej Parku zagrożenia wynikają z przemian w sposobie użytkowania gruntów (gospodarstwa monokulturowe, zaniechanie wypasu bydła, likwidacja łąk, zasypywanie obniżeń terenowych i ich odwadnianie), nielegalnego wypalania traw i trzcinowisk, usuwania zadrzewień śródpolnych.

W celu kompensacji tych niekorzystnych zmian Park Krajobrazowy „Mierzeja Wiślana” kontynuuje w bieżącym roku działania, mające na celu ochronę i wzbogacenie bioróżnorodności siedlisk przyjaznych ptakom poprzez odtworzenie zadrzewień śródpolnych,

ochronę i tworzenie siedlisk dla ptaków związanych z krajobrazem łąk i pól oraz ochronę plaż i trzcinowisk, na których bytują liczne ptaki wodno-błotne.

Obserwacje prowadzone przez pracowników Parku w ostatnich latach na terenie żuławskiej części otuliny Parku Krajobrazowego „Mierzeja Wiślana” wskazują jednoznacznie, iż konsekwencją zintensyfikowanej gospodarki rolnej jest zanikanie miejsc podmokłych, które warunkują bytowanie wielu gatunków awifauny na danym terenie. Co roku wczesną wiosną i jesienią odpoczywają tu duże stada gęsi, na okolicznych wodach występują kaczki, mewy, itp. Wśród spotykanych w tym rejonie gatunków ptaków znalazły się te szczególnie cenne i rzadkie, jak siewka złotawa, dwie lęgowe pary rycyków, liczne lęgowe czajki. Te oraz wiele innych gatunków ptaków koncentrują się w rejonie obniżenia terenu, które w 2014 r. dzięki dofinansowaniu ze strony WFOŚiGW w Gdańsku zostało pogłębione. W 2015 r. zakupiono paliwo do pompy, celem utrzymania lustra wody w zbiorniku, zarówno w okresach suszy jak i w momentach wysokiego stanu wód na Zalewie Wiślanym. Miejsce to służy zarówno jako żerowisko i wodopój oraz kąpielisko. Zaobserwowano tu tysiące szpaków, dziesiątki gołębi grzywaczy i pojedyncze turkawki oraz dziesiątki pospolitych ptaków wróblowatych. Regularnie odnotowywano czaple siwe i bociany białe, pojawił się również bocian czarny, a podczas wyższych stanów wody w zbiorniku obecne były kaczki, np. cyranka. Pracownicy Parku regularnie wykaszają okolice zbiornika aby utrzymać jego atrakcyjność.

W celu ochrony siedlisk ptaków wodno-błotnych w ostatniej dekadzie stycznia 2015 r. wymodelowano południowy brzeg zbiornika wodnego w sąsiedztwie miejscowości Płonina. Obiekt ten jeszcze kilka lat temu, był odwiedzany przez liczne gatunki ptaków. W jego otoczeniu została założona remiza śródpolna, stąd cały czas obszar był monitorowany przez pracowników Parku. Jest to stałe miejsce żerowania kaczek i łysek oraz lęgów łabędzia niemego. Prawdopodobnie jest to także stałe miejsce rozrodu trzech gatunków płazów. Na skutek sukcesji roślinności lustro wody zarosło, a sam zbiornik uległ wypłyceciu. Podczas prac ograniczono roślinność wodną od strony południowej, usunięto część zarośli jeżynowych (celem przywrócenia warunków to wzrostu ziołorośli) i pogłębiono fragment zbiornika. Po wykonaniu prac zbiornik odzyskał dawną atrakcyjność jako miejsce gniazdowania łabędzi niemych (w czerwcu zaobserwowano parę z młodymi) i wodopój dla innych ptaków, zwłaszcza wróblowatych licznie gniazdujących w pobliskich wierzbach. W tym celu wymodelowano i wyrównano brzeg oraz utworzona została mała płycizna, jako dogodne i bezpieczne miejsce odpoczynku oraz żerowania dla ptaków. Ponieważ zbiornik usytuowany jest całkowicie w antropogenicznym krajobrazie pól uprawnych i zadrzewień wierzbowych, wraz z otoczeniem (remizą i starymi wierzbami od strony wschodniej) stanowi cenną ostoję bioróżnorodności.

Ważnym elementem w krajobrazie dla utrzymania bioróżnorodności siedlisk ptaków są zadrzewienia śródpolne. Prace prowadzone w ramach tej składowej zadania prowadzonego od 2008 r. przyniosły efekty w postaci znacznego zwiększenia stopnia zadrzewień. Prace w 2015 r. prowadzone były w miejscach, gdzie z różnych przyczyn naturalnych wypadły młode drzewa posadzone w latach ubiegłych (zgryzienie przez zwierzynę płową i bobry). W sumie posadzono 150 żywokołów wierzbowych. Zgodnie z harmonogramem zakupiono również 120 szt. sadzonek drzew i krzewów, które posadzono w nowej remizie śródpolnej

w celu wzbogacenia bazy pokarmowej dla ptaków i innych zwierząt. Ponadto zatrudniono firmę i wykonano zabiegi pielęgnacyjne, polegające na ogłowieniu i podcięciu gałęzi wierzb sadzonych w pierwszych latach projektu. Jak co roku prowadzone są również systematyczne kontrole nasadzeń, a także przeprowadzono wykoszenie roślinności towarzyszącej, zagłuszającej sadzonki. W związku z realizacją ww. zabiegów pielęgnacyjnych zakupiono paliwo do quadu z kosiarką oraz osprzęt do piły. Zakupiono również przyczepę do samochodu w celu zabezpieczenia sprzętu (quad) przed uszkodzeniami w trakcie przewozu sprzętu w miarę potrzeb do miejsc zabiegów.

Prowadzone regularnie obserwacje przyrodnicze dowodzą, że kilkuletnie obecnie szpalery wierzbowe oraz remizy już stanowią miejsce koncentracji i ostoje w krajobrazie rolniczym licznych gatunków roślin i zwierząt, w szczególności ptaków, które znajdują tu schronienie oraz pożywienie. Zgodnie ze swoim przeznaczeniem nasadzenia stanowią lokalne korytarze ekologiczne, którymi bezpiecznie migrują bezkręgowce oraz ssaki i ptaki. Realizacja zadania w tym zakresie przynosi pożądane efekty w postaci wzrostu zainteresowania działaniami tego typu wśród lokalnej społeczności. Działania są pozytywnie odbierane przez rolników, którzy zgłaszają chęć udostępnienia gruntów pod nasadzenia, dostrzegając dobroczynny wpływ zadrzewień na otoczenie (poprawa czystości powietrza i środowiska, ochrona gruntów uprawnych przed wiatrami i erozją, regulacja stosunków wodnych na polach), i często również sami we własnym zakresie dokonują nasadzeń. Dzięki ciągłości projektu efektywnie propagowane są zasady gospodarki rolnej sprzyjającej środowisku przyrodniczemu.

Kolejnym działaniem na rzecz wsparcia lęgówisk ptaków, były rewitalizacje 4 gniazd bocianich, które uległy uszkodzeniom, stanowiąc tym samym zagrożenie dla ludzi i mienia oraz dla samych bocianów. Pracownicy Parku corocznie od wielu lat monitorują stan gniazd tego gatunku i podejmują interwencje celem ich ochrony. Część gniazd udało się podreperować dzięki interwencji pracowników Energi, którzy na słupach elektrycznych posadowili nowe platformy. Natomiast 5 gniazd wymagających natychmiastowej interwencji udało się naprawić w bieżącym roku. W lutym umieszczono dwie nowe platformy – jedną na wolnostojącym słupie, a drugą na starym budynku gospodarczym, gdzie kiedyś było gniazdo. Ponadto dwa gniazda zostały wzmocnione i naprawione.

W celu dokumentowania konkretnych lokalizacji i późniejszego mapowania miejsc bytowania ptaków zakupiono również profesjonalny odbiornik GPS, który pozwoli na tworzenie baz danych do późniejszych analiz, umożliwiających skuteczność podejmowanych działań. Urządzenie wykorzystywane będzie również podczas prowadzenia innych prac badawczych i monitoringu gatunków specjalnej troski, zasięgu siedlisk, itp.

Obok prac terenowych pracownicy Parku zadbali o aspekt edukacyjny i kampanii informacyjnej o projekcie. W ramach wiosennej edycji kampanii „Chroń przyrodę dla siebie i przyszłych pokoleń” odbyły się akcje porządkowe z udziałem mieszkańców Parku i otuliny. Z początkiem wiosny pracownicy Parku we współpracy z przedstawicielami Błękitnego Patrolu WWF, Urzędu Morskiego w Gdyni, Urzędu Gminy Stegna przy wydatnej pomocy mieszkańców gminy Stegna posprzątały rezerwat „Mewia Łacha”. Opłacono wywóz kontenerów z nieczystościami oraz zakupiono rękawice i worki. Akcja pozwoliła na oczyszczenie plaż i ich zaplecza przed rozpoczęciem sezonu lęgowego, gdyż zalegające tam

śmieci nanoszone przez prądy morskie i deponowane na plaży stanowiły zagrożenie dla bytujących tam ptaków oraz pogarszały stan chronionego siedliska przyrodniczego 1210 Kidzina na brzegu morskim. Działanie to w pełni wpisywało się w zadania ochronne Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku dla rezerwatu.

Na potrzeby promocji kampanii, zgodnie z harmonogramem zakupiono również pojemnik do segregacji odpadów do siedziby Parku oraz pomoce dydaktyczne w postaci gier o tematyce segregacji odpadów. Wykorzystane zostaną one w pierwszej kolejności podczas jesiennej edycji kampanii.

Edukacyjny charakter miał również V Jubileuszowy Rajd Pieszy „Szlakami Mierzei Wiślanej – Bioróżnorodność ptaków Mierzei”, przygotowany we współpracy Nadleśnictwem Elbląg oraz PTTK Oddziałem Ziemi Elbląskiej, dofinansowany ze środków WFOŚiGW w Gdańsku. Uczestnicy Rajdu podczas 10 km trasy zapoznali się z przedmiotami ochrony obszarów Natura 2000 PLB280010 „Zalew Wiślany” i PLH280007 „Zalew Wiślany i Mierzeja Wiślana”. Pracownicy Parku zaprezentowali piechurom bogactwo siedlisk występujących w samym sercu Parku w okolicach Przebrna – łąki, różnorodne obszary leśne, wydmy (w zasięgu dość dolarowych) oraz plażę. Na zakończenie przeprowadzono konkurs sprawdzający zdobyte wiadomości i przy ognisku wręczono nagrody: książki i gry planszowe oraz drobne rekwizyty promujące PKMW. Tak zorganizowana forma promocji walorów Parku jest bardzo pozytywnie odbierana i z roku na rok do udziału zgłasza się coraz więcej mieszkańców zainteresowanych poznaniem bogactwa przyrodniczego najbliższej okolicy.

Edukacja stanowi nieodłączny aspekt wszystkich działań podejmowanych przez pracowników Parku. Artykuły w mediach i na stronie internetowej oraz portalu społecznościowym zawsze są okazją do informowania i edukowania społeczeństwa w kontekście rangi oraz znaczenia przyrody w życiu człowieka ze wskazaniem właściwych postaw i metod ochrony. Najważniejszą grupę działań stanowią oczywiście spotkania z dziećmi, młodzieżą oraz dorosłymi – zarówno kameralne jak i terenowe. Należą do nich prelekcje, pogadanki oraz warsztaty, powiązane niejednokrotnie z wypełnianiem kart pracy, poznawaniem konkretnych zagadnień kluczowych dla ochrony przyrody regionu. Po zajęciach pracownicy Parku nagradzają najaktywniejsze osoby drobnymi gadżetami. W tym roku wykonano również edukacyjne karty typu Memory/Piotruś prezentujące 27 gatunków ptaków występujących na terenie Parku i jego otuliny. Rozdawane w formie drobnych nagród w organizowanych przez Park konkursach oraz mini konkursach wiedzy o Parku na stoiskach promocyjnych jednostki, zachęcają do poznawania przyrody, stanowiąc często pierwszy krok do zrozumienia mechanizmów bioróżnorodności, dzięki którym ona funkcjonuje.

Z początkiem roku zaczęły się również pierwsze interwencje do zwierząt: osłabionych bobrów, które przewożono z plaż Krynicy Morskiej w okolicy Mikoszewa, perkoza dwuczubego i dzięcioła, zięby, bociana. Ptaki znajdowały u nas chwilowe schronienie i opiekę. Jak dotychczas na potrzeby interwencji na bieżąco zakupywane było paliwo.

Doskonałym momentem do zaprezentowania dotychczasowej działalności Parku Krajobrazowego „Mierzeja Wiślana” był obchodzony 15 maja 2015 r. Jubileusz 30-lecia istnienia Parku. W trakcie konferencji pn. ‘Oblicza ochrony przyrody w Parku Krajobrazowym „Mierzeja Wiślana”’ podczas sesji referatowej i terenowej zapoznano

uczestników z efektami projektów realizowanych w ostatniej dekadzie — ochrony bioróżnorodności siedlisk i tworzenia zadrzewień śródpolnych. Zaprezentowane zostały również dokonania Parku w dziedzinie edukacji ekologicznej i kierunki działań na przyszłe lata. Wykonano ponadto dwa banery promujące płaszczyzny działań na rzecz ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych Parku i jego otuliny.

Pkt. 2. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych – Trójmiejski Park Krajobrazowy w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej.

W ramach zadania pn. „**Ochrona bioróżnorodności w Trójmiejskim Parku Krajobrazowym**” w I półroczu 2014 roku pracownicy TPK zrealizowali następujące zadania.

Poprawienie stanu technicznego i uzupełnienie oznakowania turystycznego w tzw. „strefie styku” oraz renowacja oznakowania informacyjnego obiektów cennych przyrodniczo w TPK (szlaków pieszych, ścieżek rowerowych, rezerwatów przyrody).

W okresie wiosennym wykonano przegląd stanu technicznego tablic rezerwatów, ścieżek rowerowych i dydaktycznych oraz tablic granic parku. Trwa remont oznakowania parku - naprawione i wymienione zostanie także oznakowanie granic parku, rezerwatów przyrody i ścieżki rowerowej (niebieskiej) Gdańsk- Gdynia –Wejherowo. Zakończenie i rozliczenie prac początek lipca 2015 roku.

Przygotowano dwa pierwsze numery **kwartalnika „Gawron”**. Kwartalnik dostępny jest od 2014 roku w wersji elektronicznej na stronach internetowych Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego. Pracownicy PZPK w ramach pracy własnej piszą artykuły, wykonują zdjęcia, redagują i przygotowują teksty. Redagujący czasopismo starają się poruszać szeroki zakres tematów z dziedziny ochrony środowiska i przyrody jak: gospodarka odpadami, formy ochrony przyrody w Polsce czy też zagadnienia związane z ochroną gatunkową roślin i zwierząt. W kwartalniku odnotowuje się najnowsze odkrycia przyrodnicze, a także popularyzuje turystykę aktywną poprzez upowszechnianie informacji o ścieżkach dydaktycznych, trasach rowerowych i wędrówkach przyrodniczych. Kwartalnik zawiera również artykuły osób współpracujących z innymi parków krajobrazowych i narodowych, a także środowiska przyrodników.

W ramach działań z zakresu ochrony czynnej płazów na terenie Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego, na czas wiosennej masowej migracji płazów do miejsc rozrodu ustawione zostały dwa okresowe płotki ochronno-naprowadzające:

- jeden na terenie osiedla Sokółka I w Gdyni, w strefie styku osiedla i lasu, równoległe do ul. F. Sokoła – płotek o długości ok. 90 metrów,
- drugi przy północnym krańcu jeziora Wyspowo, przy drodze Nowy Dwór Wejherowski – Gniewowo – płotek o długości ponad 100 metrów.

W miejscach tych we wcześniejszych latach obserwowana była wysoka śmiertelność płazów, zwłaszcza ropuchy szarej (*Bufo bufo*).

Pracownicy TPK dokonali także naprawy i wzmocnienia trzeciego płotka zabezpieczającego, przymocowanego na stałe do ogrodzenia osiedla Fort Forest w Gdyni. Do płotków przymocowano plansze z informacją o celu wykonanego zabezpieczenia.

Płotek na osiedlu Sokółka I wyposażony został w wiaderka do zbierania płazów. Celem ustawienia płotka było powstrzymanie płazów przed wtargnięciem na ulice i parkingi osiedla. W okresie 18.03-23.04.2015 r. pracownicy Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego: Dariusz Ożarowski, Agnieszka Kowalewska oraz wolontariusze: Tomasz Narczyński i Bohdan Kowalewski dokonywali codziennych kontroli płotka. W trakcie kontroli przenoszono zgromadzone w wiadrach płazy do pobliskich zbiorników wodnych. Dodatkowo, osobniki, które zgromadziły się przy płotku (nie wpadły do wiaderek) były chwywane, wkładane do wiaderek i przenoszone w bezpośrednie sąsiedztwo zbiorników wodnych.

W sumie przeniesionych zostało 206 osobników ropuchy szarej (*Bufo bufo*), 32 żaby trawne (*Rana temporaria*) oraz 5 żab moczarowych (*Rana arvalis*).

Płotek przy jeziorze Wyspowo miał stanowić zabezpieczenie przed wtargnięciem płazów na drogę i jednocześnie nakierowywać je do istniejącego przepustu pod drogą, umożliwiając im bezpieczne dotarcie do jeziora. Nie wymagał codziennych kontroli, jednak ze względu, m.in. na konieczność dokonywania drobnych napraw wykonanego zabezpieczenia, kontrole płotka były wykonywane w odstępach 2,3 – dniowych. W trakcie kontroli zaangażowani w ochronę płazów wolontariusze, przy współpracy pracowników TPK, przenosili zatrzymane przy płotku płazy, odnotowując liczbę osobników należących do poszczególnych gatunków. Pozwoliło to na lepsze poznanie różnorodności płazów w tym rejonie. Łącznie przeniesionych zostało 275 ropuch szarych, 28 żab trawnych i 19 moczarowych, 4 osobniki z grupy żab zielonych, 33 traszki zwyczajne (*Lissotriton vulgaris*) i 2 traszki grzebieniaste (*Triturus cristatus*).

W trakcie kontroli obydwu płotków odnotowywano również liczbę martwych płazów, znalezionych na drogach w zasięgu działania wykonanych zabezpieczeń. Liczby te były znacząco niższe niż w latach ubiegłych, co świadczy o wysokiej efektywności wykonanych zabezpieczeń.

Trójmiejski Park Krajobrazowy zaangażował się również w popularyzację wiedzy na temat płazów. W ramach tych działań pracownicy Parku opracowali tablice edukacyjne, o treści poświęconej różnorodności gatunkowej chronionych płazów, ich biologii oraz potrzebie i metodach czynnej ochrony. Tablice te ustawione zostały w rejonie płotka przy jeziora Wyspowo oraz terenie osiedla VII Dwór w Gdańsku.

W celu poszerzenia wiedzy na temat płazów i konieczności ich ochrony wśród mieszkańców Trójmiasta, Trójmiejski Park Krajobrazowy opracował także folder poświęcony tym zagadnieniom, który dostępny jest nieodpłatnie w siedzibie oraz na stronie internetowej Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego. Folder ten jest także rozdawany uczestnikom plenerowych imprez edukacyjnych z udziałem TPK.

W wybranych placówkach dydaktycznym przeprowadzono także zajęcia dydaktyczne, których tematyka obejmowała między innymi zagadnienia ochrony bioróżnorodności tej

grupy kręgowców.

Ponadto na zlecenie Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego w północnym kompleksie TPK prowadzona jest inwentaryzacja traszki grzebieniastej. Celem inwentaryzacji jest zbadanie rozmieszczenia i liczebności tego gatunku w Parku, rozpoznanie ewentualnych zagrożeń i zaproponowanie działań ochronnych.

W ramach działalności TPK realizowany był cykl imprez edukacyjnych skierowanych do szerokiego kręgu odbiorców: młodzieży szkolnej, przewodników, nauczycieli, turystów odwiedzających park i innych osób zainteresowanych przyrodą TPK.

W I półroczu 2015 roku były to:

Konkurs wiedzy o Trójmiejskim Parku Krajobrazowym

Konkurs został przygotowany pod hasłem – „Trójmiejskie ścieżki przyrodnicze (Dolina Samborowo, Lasy Chyłońskie, Sopocka ścieżka turystyczno-przyrodnicza)”. Tematem konkursu były walory przyrodnicze ścieżek edukacyjnych na terenie Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego. Finał konkursu odbył się w dniu 22 kwietnia 2015 roku w Szkole Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi nr 8 im. Jana Matejki w Sopocie.

Był on kontynuacją konkursów poświęconych TPK organizowanych od kilku lat we współpracy z SP 8 w Sopocie.

Celem organizowanych corocznie konkursów jest rozszerzenie wiedzy przyrodniczej i wzbudzenie zainteresowań wśród uczniów szkół Trójmiasta.

Konkurs skierowany był do uczniów starszych klas szkół podstawowych oraz pierwszych gimnazjów i składał się z części pisemnej oraz części ustnej połączonej z pisemną poświęconą szczegółowym informacjom na temat walorów przyrodniczych ścieżek. Do konkursu zgłosili się uczniowie z siedmiu placówek edukacyjnych Trójmiasta.

W skład komisji konkursowej weszli nauczyciele oraz przedstawiciel parku. Lista laureatów konkursu została zamieszczona na stronie internetowej Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego.

Zajęcia przyrodniczo-edukacyjne (zakup materiałów dydaktycznych, art. papierniczych, koszty obsługi sprzętu komputerowego).

Z posiadanych środków zostały pokryte koszty zakupu materiałów papierniczych i eksploatacji sprzętu komputerowego na potrzeby prowadzonej edukacji ekologicznej wśród młodzieży trójmiejskich szkół.

Imprezy turystyczno-ekologiczne na terenie TPK (imprezy, których współorganizatorem był TPK bądź w nich uczestniczył) w I półroczu 2015 r.

- XV Międzyszkolny Konkurs Fotograficzny „Oliwa” – prace organizacyjne i podsumowanie kolejnej edycji konkursu

- Międzyszkolny Projekt Ekologiczny „Bioróżnorodność w pomorskich parkach krajobrazowych” – partnerstwo i współpraca ze Szkołą Podstawową nr 17 w Gdańsku
- Międzyszkolny konkurs „Trójmiejskie ścieżki przyrodnicze” – partnerstwo i współpraca ze Szkołą Podstawową nr 8 w Sopocie
- Cykl imprez organizowanych przez oddziały PTTK w tym, między innymi Ogólnopolski Konkurs „Poznajemy Ojcowiznę”
- Cykl imprez organizowanych przez Studenckie Koło Przewodników Turystycznych i inne kluby turystyczne
- Współpraca i ufundowanie nagród w kolejnej edycji Powiatowego Konkursu Ekologicznego „Czysta woda” w Cedrach Wielkich
- Współpraca i ufundowanie nagród w Przeglądzie Piosenki Ekologicznej w Przyjaźni
- Wsparcie projektu ufundowanie nagród i udział w finale Wojewódzkiej Ligi Przyrodniczej
- Współpraca i udział w Międzyszkolnym Konkursie Przyrodniczo-Plastycznym „Ssaki Polski”
- Patronat nad imprezami organizowanymi przez Pomorski Klub Orientacji „Harpagan”
- Stała współpraca z Radą Osiedla Oliwa, Sopockim Centrum Wolontariatu i Stowarzyszeniem na Drodze Ekspresji – udział w spotkaniach projektach i imprezach
- Stała współpraca z Samorządową Szkołą Podstawową nr 8 w Sopocie (w tym prowadzenie zajęć przyrodniczych na obszarze Parku)
- Przeprowadzenie zajęć terenowych w TPK dla uczestników VIII Zjazdu Herpetologów Polskich Ogrodów Zoologicznych – współpraca z Miejskim Ogrodem Zoologicznym „Wybrzeża”.
- Udział i konkursy w III Festynie Rodzinnym w Sopocie (wycieczka po TPK i konkursy ekologiczne)
- Udział w imprezie „Gdyński Magiel Twórczy” – organizator MOPS Gdynia (prelekcja i konkursy ekologiczne)
- Udział w cyklu imprez z okazji Dnia Ziemi (wycieczki w Dolinie Samborowo, udział w jury konkursów plastycznych, konkursie wiedzy przyrodnicze z pogadanką (Centrum Handlowe Przymorze) oraz Dnia Wiosny
- Udział (stoisko TPK) w imprezie Dni Ptaków Wędrownych w Kuźnicy
- Współpraca z Komitetem Organizacyjnym Olimpiady Biologicznej
- Współpraca organizacyjna i udział w plenerowej akcji edukacyjnej „Bioróżnorodność – poznaj by zachować”
- Zajęcia terenowe dla osób starszych i niepełnosprawnych – współpraca z Uniwersytetem III Wieku w Gdańsku oraz Komisją Turystyki Niepełnosprawnych PTTK

Zajęcia terenowe, których organizatorem (lub współorganizatorem) był TPK

	2015-I półrocze	Liczba uczestników
Wycieczki dla młodzieży szkolnej i różnych organizacji po TPK	9	ok 300 osób
Konkursy - współpraca i nagrody	14	ok 3000
Prelekcje w szkołach i siedzibach organizacji	12	ok 700
Spotkania z młodzieżą w siedzibie parku - prelekcje i przewodnictwo na ścieżce dydaktycznej	8	ok 300
Audycje radiowe i programy telewizyjne	9	Słuchacze
Imprezy masowe - własne oraz te, w których uczestniczyli pracownicy parku	8	ok 12000

Informacja o działaniach edukacyjnych parku znajdują się na stronie internetowej, część imprez ogłaszana jest na łamach prasy i w audycjach radiowych. Informacje o parku i logo parku umieszczane są także na materiałach organizatorów.

Udział w konferencjach, warsztatach i szkoleniach w 2015 roku

Pracownicy TPK w celu podniesienia swych kwalifikacji zawodowych uczestniczyli w konferencjach z zakresu ochrony przyrody min: lichenologicznych, botanicznych, herpetologicznych, ornitologicznych.

Pkt. 3. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych – Nadmorski Park Krajobrazowy w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej.

W ramach zadania „**Promocja i kampania edukacyjna Nadmorskiego Parku Krajobrazowego**” przeprowadzone zostało szkolenie pt. „**Inwentaryzacja sów leśnych na terenie Nadmorskiego Parku Krajobrazowego**” przy współpracy z Nadleśnictwem Choczewo, prowadzone przez Urbana Bagińskiego - ornitologa, członka Komitetu Ochrony Orłów - koordynatora regionalnego region Pomorze Środkowe, z udziałem ornitologów z Fundacji Akcja Bałtycka. Obszar, który został objęty badaniami to teren 4 leśnictw Nadleśnictwa Choczewo w granicach Nadmorskiego Parku Krajobrazowego i otuliny. Celem tego szkolenia było zapoznanie się z metodami wykonywania inwentaryzacji sów oraz wstępne rozpoznanie obecności tych ptaków na obszarze NPK i otuliny. W trakcie badań terenowych polegających na nasłuchach stwierdzono obecność pary puszczyków w leśnictwie Szklana Huta – przy leśniczówce w Kierzkowie oraz jednego puszczyka na terenie leśnictwa Wierzchucino.

W ramach zadania pn. Wydruk ulotki informacyjnej na temat mikołajka nadmorskiego zaprojektowano i wydrukowano 1500 sztuk składanych folderów informacyjnych dotyczących mikołajka nadmorskiego, gatunku chronionego i narażonego na wyginięcie na polskim wybrzeżu. Folder ma wartość edukacyjną i promocyjną, gdyż jedna jego część zaprojektowana została jako pocztówka z krajobrazem Parku, którą można oderwać i wysłać pocztą, a pozostała zawiera informacje na temat gatunku.

W celu wykonywania działalności w zakresie ochrony przyrody zakupiono paliwo do samochodu służbowego m.in. w celu inwentaryzacji i monitoringu terenów szczególnie narażonych na presję turystyczną i inwestycyjną - brzeg Zatoki Puckiej, tereny kempingów na Półwyspie Helskim, Karwieńskie Błota. Przeprowadzony został, wzorem lat ubiegłych, coroczny monitoring strefy brzegowej Zatoki Puckiej na wysokości pól kempingowych na Półwyspie Helskim, w celu określenia stopnia antropopresji w strefie brzegowej, zgodności użytkowania terenu z przepisami z zakresu ochrony przyrody, zagospodarowania przestrzennego i prawa wodnego. Pracownicy NPK brali udział w oględzinach terenu w postępowaniach administracyjnych, rutynowych patrolach terenowych oraz interwencjach w sprawach zagrożeń dla środowiska przyrodniczego.

Podjęte zostały działania mające na celu ochronę naturalnych, rodzimych siedlisk i gatunków występujących na terenie Parku poprzez inwentaryzację mającą dać podstawy do zwalczania gatunków zagrażających rodzimym składnikom flory i fauny nadmorskiej. Przeprowadzono wstępną inwentaryzację występowania dwóch gatunków rdestowców - ostrokończystego i sachalińskiego na obszarze NPK. Oba gatunki znajdują się na liście roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym. Na terenie Nadmorskiego Parku Krajobrazowego ich występowanie stwierdzono w pobliżu siedlisk wydmowych zwłaszcza na obszarze Półwyspu Helskiego. Występują one w niewielkich ale rozproszonych na dużej powierzchni skupieniach stwarzających zagrożenie dalszej ekspansji na siedliska wydmore. Z corocznych obserwacji wynika, że następuje zwiększanie się areалу występowania rdestowców i wypierania rodzimych składników flory nadmorskiej.

Ponadto zaprojektowane i wykonane zostały tratwy do monitoringu obecności norki amerykańskiej, które rozstawiono na rzekach i kanałach na obszarze NPK. Celem działania jest zbadanie miejsc występowania tego gatunku, będącego zagrożeniem przede wszystkim dla lokalnych populacji ptaków, szczególnie w miejscach dużego zagęszczenia ptaków wodno-błotnych (tereny łąkowe w okolicach Pucka, Białogóry, brzegi Zatoki Puckiej, itp.).

Równocześnie podjęto działania mające na celu wspieranie cennych gatunków rodzimych poprzez wprowadzanie na historyczne, naturalne miejsca występowania gatunku charakterystycznego dla wydm nadmorskich, będącego obecnie w regresie mikołajka nadmorskiego (*Eryngium maritimum*). W tym celu założona została hodowla mikołajka nadmorskiego, poprzez wysiew nasion zebranych i przygotowanych w roku ubiegłym do wysiewu, na podstawie zezwolenia RDOŚ (Decyzja nr RDOŚ-Gd-PNII.6400.87.2014.MŚ.1 z dnia 13.11.2014 r.). Z wysianych nasion udało się uzyskać ok. 500 sztuk siewek mikołajka. Opłacony został udział pracowników w XI konferencji AMOP „Grzyby i porosty w lasach - ochrona i użytkowanie” w dniach 24-25 marca w Rogowie. Udział w szkoleniu przyczyni się do zwiększenia kompetencji i efektywności działań pracowników parku w zakresie realizacji zadań związanych z ochroną przyrody i walorami przyrodniczo-krajobrazowymi, jest również okazją do wymiany wiedzy i doświadczeń z praktykami ochrony przyrody.

Pkt. 4. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych – Kaszubski Park Krajobrazowy w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej.

W ramach zadania „**Ochrona bioróżnorodności siedlisk w tradycyjnych ogrodach przydomowych na terenie Kaszubskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny oraz bioróżnorodności siedlisk motyli i ważek łąk podmokłych na terenie Kaszubskiego Parku.**”, przeprowadził następujące działania.

W celu większego rozpowszechnienia wiedzy na temat ochrony bioróżnorodności siedlisk w tradycyjnych ogrodach przydomowych oraz bioróżnorodności siedlisk motyli i ważek łąk podmokłych na terenie Parku oraz w celu szerzenia postaw proekologicznych przeprowadził szereg konkursów, akcji i warsztatów.

Co roku Kaszubski Park Krajobrazowy bierze udział w organizacji i przygotowaniu ogólnopolskiego konkursu „Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski”. Konkurs jest kilkietapowy i zaczyna się od szczebla szkolnego, a kończy na finale ogólnopolskim. W konkursie biorą udział czteroosobowe drużyny składające się z uczniów szkół gimnazjalnych, które rozwiązują test. Test składał się z 15 pytań przyrodniczo-ekologicznych i 10 pytań na temat Parku. Pierwsze dwa etapy (etap szkolny i gminny) XIV edycji konkursu odbyły się w 2014 roku. Etap trzeci (parkowy) odbył się 16 stycznia w siedzibie KPK i rywalizowały w nim szkoły reprezentujące gminy z terenu Parku. Na tym etapie zwyciężyła drużyna z Gimnazjum Publicznego im. Józefa Piłsudskiego w Sierakowicach. Zwycięska drużyna reprezentowała Kaszubski Park Krajobrazowy na czwartym wojewódzkim etapie konkursu, który w tym roku organizował Park Krajobrazowy Dolina Słupi. Wojewódzki etap odbył się 27 marca i drużyna uczniów z Gimnazjum w Sierakowicach reprezentująca Kaszubski Park zajęła trzecie miejsce.

Kolejnym konkursem, w organizacji którego brał udział Kaszubski Park Krajobrazowy oraz Ośrodek Edukacji Ekologicznej jest „Gminny konkurs ekologiczny” dla uczniów szkół podstawowych z terenu gminy Stężyca. Konkurs składał się z trzech etapów. Pierwszy etap był w formie testu. Zagadnienia zawarte w części pisemnej kształciły umiejętności dostrzegania zmian zachodzących w otaczającej przyrodzie i ich wartościowanie, rozwijały świadomość ekologiczną oraz weryfikowały wiedzę na tematy związane z ochroną środowiska we własnym regionie. Drugi etap miał formę ustną, w którym dzieci odpowiadały na pytania dotyczące oszczędzania energii i wody oraz segregowania odpadów. Wykazały się w czasie tego etapu dużą wiedzą i spostrzegawczością. Trzeci etap polegał na rozpoznawaniu wybranych gatunków roślin i zwierząt występujących na terenie KPK na podstawie zdjęć (pospolite i rzadkie gatunki). Wśród pytań zostało umieszczone również pytanie na temat bioróżnorodności siedlisk w tradycyjnych ogrodach przydomowych oraz bioróżnorodności siedlisk motyli i ważek łąk podmokłych na terenie Kaszubskiego Parku.

Gimnazjum Publiczne w Somoninie od kilku lat organizuje, przy współpracy z Kaszubskim parkiem Krajobrazowym konkurs pt. „Oblicza globalizacji”. Tegoroczne zmagania uczniów przebiegały pod hasłem: „Woda skarbem XXI wieku”. Do konkursu przystąpiło jednaście szkół. Każde gimnazjum reprezentowała drużyna, w skład której wchodziło troje uczniów, którzy mieli do wykonania trzy zadania. Pierwsze polegało na

dokonaniu analizy dostępu do wody pitnej mieszkańców świata oraz analizy jakości stanu wód w Polsce na podstawie otrzymanych materiałów. Kolejne zadanie polegało na wykonaniu plakatu zachęcającego do oszczędzania wody w szkole i gospodarstwach domowych. W ostatnim zadaniu uczniowie musieli napisać wiersz inspirowany problematyką wody i dostępu do niej pt. „Polej wierszem”. Nad przebiegiem konkursu i pracą poszczególnych szkół czuwała komisja w składzie: p. Joanna Kuśnierz-Kaszubski Park Krajobrazowy, p. Mateusz Drężek -Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Szymbarku, p. Damian Wolański-Nadleśnictwo Kartuzy.

Celem przeprowadzania konkursów jest zapoznanie młodzieży ze szkół gimnazjalnych z zasadami ochrony cennych terenów pod względem przyrodniczym, krajobrazowym i kulturowym całej Polski. Celem konkursów jest również zainteresowanie młodzieży procesem globalizacji, jego pozytywnym i negatywnym wpływem na nasze życie oraz uświadomienie młodzieży jak niebezpieczne jest zmienianie klimatu dla rodzimej flory i fauny. Ważnym celem było również uświadomienie młodzieży jak cenna dla życia wszystkich organizmów na Ziemi jest czysta woda i jak bardzo mało jest jej już na naszej planecie. Kolejnym celem konkursów było zapoznanie i zainteresowanie dzieci i młodzieży z problemami związanymi z ochroną środowiska i ekologią oraz wskazanie prawidłowych postaw w celu zmniejszenia tych zagrożeń. Uczestnicy konkursów dowiedzieli się również o cennych gatunkach motyli ważek, które zamieszkują łąki podmokłe.

Na przełomie maja i czerwca tego roku Kaszubski Park Krajobrazowy zorganizował wiosenne warsztaty terenowe dla dzieci ze szkół podstawowych z terenu Parku. Tegoroczne warsztaty odbyły się pod hasłem „Poznajemy kaszubskie lasy, łąki, sady i ogrody”. Program warsztatów przewidywał przejście po leśnej ścieżce edukacyjnej znajdującej się w miejscowości Mojusz na terenie Leśnictwa Wygoda, poznawanie tradycyjnych ogrodów i sadów, poznanie gatunków inwazyjnych na terenie Kaszub oraz zajęcia na łące. Warsztaty rozpoczynały się przejściem po przez wieś Mojusz, gdzie dzieci mogły zobaczyć tradycyjne wiejskie ogrody pełne ziół, warzyw i drzew owocowych. Zobaczyły stare odmiany jabłoni takie jak „Antonówka” czy „Koksa pomarańczowa” i dowiedziały się dlaczego jest tak ważne dbanie o stare drzewa owocowe. Dowiedziały się również co to są gatunki roślin inwazyjnych i jakie występują na terenie Kaszub. Kolejnym etapem było przejście po ścieżce edukacyjnej na terenie Leśnictwa Wygoda, gdzie dzieci zapoznały się z bioróżnorodnością środowiska leśnego, bagiennego i torfowiskowego. W czasie zajęć na łące dzieci podzielone na grupy wykonywały różne zadania, w czasie których nauczyły się rozpoznawać podstawowe gatunki ziół i ich właściwości, odnajdywania życia na łące oraz projektowanie ekologicznych ogrodów przyjaznych zwierzętom. Przy tworzeniu projektów ogrodów dzieci wykorzystywały naturalne rzeczy znalezione na łące. Dzieci w czasie warsztatów poznały również istotną rolę jaką odgrywają pszczoły w życiu roślin i ludzi. W warsztatach brało udział 199 uczniów.

Celem warsztatów było pokazanie dzieciom jak piękne mogą być tradycyjne proste ogrody, które można założyć małym kosztem. Pokazanie jak ważną rolę odgrywają dla świata owadów a zwłaszcza pszczoł i trzmieeli kwiaty ogrodowe i drzewa owocowe uprawiane w tradycyjny sposób bez stosowania szkodliwych środków chemicznych. Celem warsztatów było również pokazanie dzieciom roślin inwazyjnych i zapoznanie ich z niebezpieczeństwem rozprzestrzeniania się ich po terenie Kaszub. Kolejnym celem było pokazanie bogactwa

bioróżnorodności świata łąki i lasu oraz nauczenie jak rozpoznawać zioła i zapoznanie z ich właściwościami.

Kaszubski Park Krajobrazowy przeprowadzał liczne prelekcje i zajęcia pokazowe w szkołach i w sali edukacyjnej w swojej siedzibie. W czasie zajęć poruszane były tematy dotyczące ekologii, przyrody, ochrony pszczoły miodnej i wybranych gatunków motyli i wazek łąk podmokłych, walorów i zagrożeń oraz bioróżnorodności siedliskowej Kaszubskiego Parku. W przypadku najmłodszych uczestników każde zajęcia kończyły gry i zabawy przy wykorzystaniu pomocy naukowych, które pomagały w utrwaleniu uzyskanej wiedzy. W zajęciach pokazowych brało udział 706 uczestników.

Celem zajęć pokazowych przeprowadzanych przez Kaszubski Park jest rozpowszechnienie potrzeby ochrony bioróżnorodności siedliskowej Parku oraz szerzenie postaw proekologicznych wśród uczestników zajęć. Lekcje takie pozwalają dotrzeć z problemami przyrodniczymi do młodzieży i dzieci nie tylko z dużych miast ale również z małych wiosek z terenu całego Parku i jego otuliny.

Kaszubski Park Krajobrazowy brał udział w akcji „Dzień Ziemi”, z okazji której rozwiązał około 88 opakowań worków na śmieci i 15 opakowań rękawiczek jednorazowych oraz 37 par rękawic ogrodowych do szkół znajdujących się na terenie Kaszubskiego Parku. Dzieci wykorzystywały je do zbiórki śmieci w swojej okolicy i w okolicznych lasach. Pracownicy KPK brali udział w uroczystościach przygotowanych przez szkoły z okazji „Dnia Ziemi”, w czasie których uczniowie przygotowywali ciekawe przedstawienia, festyny i konkursy na temat segregacji śmieci.

W dniu 23.04.2015 roku pracownicy Kaszubskiego Parku Krajobrazowego włączyli się w akcję „Drzewko za makulaturę” organizowaną przez Dziennik Bałtycki, Nadleśnictwo Kartuzy oraz Urząd Miejski w Kartuzach. Akcja odbyła się po raz siódmy w Kartuzach. Oddając makulaturę w zamian można było otrzymać sadzonki drzewek lub kwiatów. Za każde zebrane 5 kg makulatury i jeden kupon z Dziennika Bałtyckiego można było otrzymać jedną sadzonkę. Pracownicy Kaszubskiego Parku dodatkowo za każdą odebraną sadzonkę rozdawali paczuszkę nasion roślin ogrodowych propagując zakładanie tradycyjnych ogrodów przyjaznych zwierzętom. W tym roku do rozdania przygotowanych było aż 1250 sadzonek ufundowanych przez Nadleśnictwo Kartuzy, 1000 drzewek ze Szkołki Leśnej w Kiełpinie oraz 250 sadzonek aksamitek ufundowanych przez Urząd Miejski w Kartuzach. Udało się zebrać kilka ton makulatury. Najwięcej makulatury zebrali uczniowie ze Szkoły Podstawowej w Egiertowie, którzy zebrali aż 1041 kg i odebrali 44 drzewka, i tym samym dostali od Kaszubskiego Parku aż 44 paczuski nasion roślin ogrodowych. Uczniowie otrzymane drzewka posadzili na terenie swojej szkoły, które będą ostoją dla różnych gatunków ptaków oraz założyli małą rabatę z kwitnącymi kwiatami i ziołami przyjaznymi dla pszczół i trzmieli. W czasie trwania akcji „Drzewko za makulaturę” KPK rozdało około 250 paczek nasion roślin ogrodowych.

Celem przeprowadzania takich akcji jest uświadomienie dzieciom i młodzieży problemu zaśmiecania naszych terenów i zagrożeń wynikających z takich zachowań. Celem jest również zaproponowanie uczniom sposobów codziennego dbania o środowisko w obrębie gospodarstw domowych oraz wskazanie właściwych postaw, które pomogą uchronić

środowisko przed dewastacją. Kolejnym celem przyłączenia się do tych akcji przez Kaszubski Park jest uświadomienie ich uczestnikom potrzeby recyklingu śmieci produkowanych przez ludzi. W czasie zbiórki makulatury uświadamia się uczestników akcji, że przeciętny mieszkaniec Ziemi zużywa rocznie około 50 kg papieru. W krajach Unii Europejskiej odzyskiwane jest średnio 70% makulatury. W Polsce wynik ten jest niestety dużo słabszy – zaledwie 42%. Recykling odpadów celulozowych pozwala oszczędzić energię, zredukować zanieczyszczenia wód i powietrza oraz ochronić przed wycięciem miliardy drzew. W dzisiejszym świecie selektywna zbiórka makulatury jest absolutną koniecznością dlatego w połączeniu z kampanią sadzenia nowych drzew, kwiatów i ziół oraz zakładania kwiatowych ogrodów i rabat cieszyła się ogromnym zainteresowaniem.

26 czerwca 2015 r. w Kaszubskim Parku Krajobrazowym zorganizował kolejny raz Dzień Samorządowca. W tym roku na rozpoczęcie zostały przeprowadzone dwa wykłady tematyczne w siedzibie KPK. Pierwszy dotyczył bioróżnorodności siedlisk motyli i ważek łąk podmokłych na terenie Parku, z którym przeprowadziła Joanna Kuśnierz, specjalista od spraw edukacji i ochrony środowiska w KPK, natomiast drugi wykład dotyczył gatunków inwazyjnych i przedstawił go mgr inż. Jarosław Pawlikowski inżynier nadzoru z Nadleśnictwa Kartuzy. Drugą część „Dnia Samorządowca” odbyła się w plenerze w pasiece leśnej w miejscowości Paczewo. W pasiece zaproszeni goście zapoznali się z pracą pszczelarza oraz z tajnikami i ciekawostkami na temat pszczelarstwa i samych pszczół, o czym opowiedział mgr inż. Tomasz Kuśnierz. Następnie w Pomorskim Ośrodku Rehabilitacji Dzikich Ptaków i małych Ssaków „Ostoja” w Hejtusie pracownicy „Ostoi” opowiedzieli o swoich celach, sukcesach, potrzebach i codziennej pracy z dzikimi pacjentami. Następnym etapem było zwiedzanie ośrodka i możliwość zobaczenia rannych i chorych pacjentów.

Celem organizowania „Dnia samorządowca” jest zaznajomienie pracowników wydziałów ochrony środowiska z urzędów z terenu Kaszubskiego Parku z aktualnymi działaniami ochronnymi, które realizuje Park oraz o ich efektach. Celem tych spotkań jest również zachęcenie uczestników do wzajemnej współpracy i wymiany doświadczeń w zakresie ochrony przyrody.

KPK chcąc zachęcić lokalną społeczność do zakładania tradycyjnych ogrodów pełnych ziół, starych odmian jabłoni, tradycyjnych bylin, zamieszkiwanych przez zwierzęta, odwiedzanych licznie przez dobroczynne pszczoły zorganizował w miesiącu czerwcu „Cykl spotkań z przyrodą”. Lokalna społeczność została zaproszona na 5 warsztatów, które odbyły się w sali edukacyjnej w siedzibie KPK oraz w terenie. Tematy, które zostały poruszone na warsztatach były następujące:

1. „Lekcja projektowania tradycyjnych ogrodów” przeprowadzona przez panią Joannę Kuśnierz, w której brali udział uczniowie z technikum w Przodkowie o profilu architektura krajobrazu,
2. „Stare odmiany jabłoni skarbem kaszubskich sadów” gdzie uczestnicy poznali stare bardzo cenne odmiany jabłoni oraz jak je pielęgnować i rozpoznawać,

3. „Pszczoły niezwykle przyjaciele roślin i ludzi”- warsztaty odbyły się w pasiece w miejscowości Paczewo gdzie pan mgr inż. Tomasz Kuśnierz przedstawił uczestnikom jak wygląda gospodarka pasieczna i dlaczego pszczoły są tak ważne w życiu człowieka. Uczestnicy poznali również szereg gatunków roślin miododajnych,
4. „Byliny i zioła w kaszubskich ogrodach”- w czasie tych warsztatów uczestnicy nauczyli się rozpoznawać zioła i dowiedzieli się o ich dobroczynnych właściwościach leczniczych. Nauczyli się jak zakładać ogród ziołowy i jakie rośliny najładniej wyglądają w tradycyjnych ogrodach kaszubskich,
5. „Gatunkom inwazyjnym mówimy nie!”-warsztaty przeprowadził pan inż. mgr Jarosław Pawlikowski, który zapoznał uczestników z inwazyjnymi gatunkami roślin i zwierząt, które zaczynają się pojawiać na terenie Kaszub, ze sposobami ich zwalczania oraz niebezpieczeństwem ich rozprzestrzeniania się.

Warsztaty cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem lokalnej społeczności i wzięło w nich udział 112 osób.

Celem warsztatów było bliższe zapoznanie się lokalnej społeczności z bieżącymi działaniami ochronnymi jakie są aktualnie realizowane na obszarze chronionym jakim jest park krajobrazowy, na terenie którego mieszkają. Zachęcenie ich do samodzielnego działania w zakresie ochrony poprzez tworzenie ogrodów przyjaznych pszczołom oraz ograniczenie stosowania chemii w swoich ogródkach, pielęgnowania strych cennych drzew owocowych i nie sprowadzania do ogródków inwazyjnych gatunków roślin, które poznali na warsztatach.

Ponieważ na terenie Kaszubskiego Parku Krajobrazowego znajduje się duża ilość łąk podmokłych, dlatego też pan mgr inż. Grzegorz Jędro w miesiącu maju rozpoczął inwentaryzację wybranych stanowisk tych siedlisk pod względem obecności objętych ochroną ścisłą następujących gatunków motyli i ważek żyjących na obszarach łąk podmokłych: Modraszka telejusa (*Phengaris teleius*), Modraszka nausitousa (*Phengaris nausithous*), Czerwończyka fioletka (*Lycæna Helle*), Czerwończyka nieparka (*Lycæna dispar*), Strzępotka edypusa (*Coenonympha oedippus*) i Przeplatki aurini (*Euphydryas aurinia*) oraz 5 gatunków chronionych ważek: Straszki północnej (*Sympecma paedisca*), Żagnicy torfowcowej (*Aeshna subarctica*), Trzepli zielonej (*Ophiogomphus cecilia*), Zalotki większej (*Leucorrhinia pectoralis*) oraz Zalotki białoczelnej (*Leucorrhinia albifrons*). Inwentaryzacja będzie trwała do 30.09.2015 roku i zakończy się raportem z przeprowadzonych badań inwentaryzacyjnych oraz oceną populacji wraz z zaleceniami ochronnymi dla poszczególnych stanowisk, podaniem lokalizacji GPS badanych stanowisk oraz dokumentacją zdjęciową.

W czasie minionego półrocza Straż Parku przeprowadziła interwencje terenowe z pracownikami wydziałów ochrony środowiska gmin, starostwa, policji oraz Strażą Leśną w następujących sprawach:

- 33 wizjach terenowych
- interwencji w sprawie wyrzucania śmieci i gruzów nad j. Trzebno
- interwencji w sprawie nielegalnej wycinki i niwelacji terenu nad j. Raduńskim Górnym w m. Żuromino.

- interweniowano 2 razy w sprawie rannej zwierzyny płowej
- w trakcie patroli terenowych ze strażą leśną wystawiono 38 mandatów karnych z art. 161 kw, w 24 przypadkach użytkowników lasów pouczono wspólnie ze strażą leśną o przestrzeganiu przepisów ustawy o ochronie przyrody m.in. trzymanie psów na uwięzi
- zlikwidowano 2 nielegalne składowisko śmieci na terenie gminy Chmielno
- na terenie gminy kartuzy w Ręboszewie zlikwidowano nielegalny tor motokrosowy na pow. ok. 3 ha i w porozumieniu z przedstawicielami Starosty Kartuskiego doprowadzono do przywrócenia stanu pierwotnego tego terenu
- w Ostrzycach nad jeziorem Trzebno zostało wstrzymane zasypywanie terenów wodno- błotnych

Każda wizja w terenie wiązała się z pouczeniem i informowaniem osób zainteresowanych o przepisach ustawy o ochronie przyrody i Uchwały Sejmiku Województwa Pomorskiego oraz propagowaniem walorów przyrodniczych Parku. Patrole to nie tylko same kontrole w terenie, ale także uświadamianie społeczeństwa z zakresu naruszeń prawa dotyczącego ochrony środowiska i ochrony przyrody. Czasami są to nieświadome, ale niestety często są to przypadki świadomego naruszenia przepisów. Patrole pozwalają również na nawiązanie współpracy z wydziałami administracyjnymi w celu lepszego działania w zakresie ochrony przyrody.

Pracownicy Kaszubskiego Parku Krajobrazowego w celu powiększenia swojej wiedzy w zakresie ekologii, ochrony bioróżnorodności siedlisk, aby być na bieżąco ze zmianami w przepisach prawnych brali udział w licznych szkoleniach, konferencjach i spotkaniach.

Pkt. 5. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych – Wdzydzkiego Park Krajobrazowy w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej.

W celu realizacji zadania **„Zrównoważony rozwój obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo we Wdzydzkim Parku Krajobrazowym poprzez minimalizowanie skutków działalności gatunków konfliktowych”** w I półroczu 2015r. podjęto kompleksowe działania w zakresie ochrony miejsc cennych przyrodniczo i redukcji wpływu gatunków konfliktowych.

W celu podwyższenia świadomości przyrodniczej społeczeństwa w kierunku prowadzonych przez Park działań odnoszących się do gatunków konfliktowych przeprowadzono szereg zadań z zakresu edukacji ekologicznej. Przeprowadzono liczne zajęcia i pogadanki dla dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych. Zajęcia odbywały się w Sali edukacyjnej WPK oraz szkołach powiatu kościerskiego. Dodatkowo dla zainteresowanych zorganizowano terenowe wyprawy w miejsca występowania żurawi i bobrów. Program zajęć dostosowany był do wieku odbiorców i zawierał się w trzech grupach tematycznych (pierwsza dotyczyła bobra – „Bóbr budowniczy”, „Bobrowisko”, druga grupa tematów była związana z żurawiem i kormoranem – „Poznajcie żurawia i kormorana”, natomiast trzecia poniekąd podsumowująca dotyczyła przyczyn i skutków działalności gatunków konfliktowych, oraz sposobów radzenia sobie z nimi – „Co to są szkodniki?”, „Gatunki konfliktowe”). Podsumowaniem cyklu szkolnych zajęć były ogłoszone konkursy.

Przeprowadzono je w kilku kategoriach. Zadaniem najmłodszych mieszkańców powiatu kościerskiego było przygotowanie prac plastycznych (indywidualne prace – przedszkola, klasy 0 i I szkoły podstawowej) „Bóbr, żuraw i kormoran w środowisku naturalnym”, trochę starsi (klasy II i III szkoły podstawowej) w grupach - klasach tworzyli gry dotyczące biologii i ekologii bobra, a najstarsi czyli uczniowie klas IV-VI i gimnazjów w grupach opracowywali scenariusze zajęć i przeprowadzili wywiad środowiskowy na temat gatunków konfliktowych. W II półroczu po okresie wakacyjnym odbędzie się jeszcze konkurs sprawdzający wiedzę uczestników zdobytą podczas zajęć edukacyjnych.

Na potrzeby zajęć edukacyjnych i konkursów zakupiono artykuły papiernicze, artykuły spożywcze, w celu zapewnienia drobnego poczęstunku laureatom konkursu oraz nagrody w postaci książek, sprzętu elektronicznego i turystycznego oraz pomocy dydaktyczne dla klas biorących udział w grupowych konkursach. W związku z organizacją wystawy konkursowych prac plastycznych w jednym z kościerskich Galerii Handlowych zakupiono ramy zatraskowe w celu ich ekspozycji. W ramach wyposażenia sali edukacyjnej uzupełniono zasoby czytelnicy przyrodniczej o nowe pozycje książkowe oraz zakupiono pokarm dla rybek i akcesoria akwarystyczne w celu utrzymania słodkowodnego akwarium.

Pragnąc dotrzeć z informacją o gatunkach konfliktowych do wszystkich mieszkańców Parku, w II półroczu zostaną przekazane świetlicom wiejskim plakaty i broszury edukacyjne, a także dla zainteresowanych mieszkańców pracownicy Parku przeprowadzą krótkie prelekcje podczas spotkań wiejskich. Przygotowując się do zadań realizowanych w II półroczu zlecono graficzne opracowanie broszur i plakatów, profesjonalne wykonanie rysunków bobra, żurawia i kormorana oraz zakupiono kolorową drukarkę formatu A3 w celu wydrukowania niezbędnych materiałów.

W ramach realizacji projektu pracownicy Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego uczestniczą w masowych akcjach plenerowych. W I półroczu 2015r. wzięto udział w Pomorskich Targach Rolno - Przemysłowe w Lubaniu. Na parkowym stoisku edukacyjnym, poświęconym gatunkom konfliktowym, przeprowadzono konkursy z wiedzy, motywujące do zgłębienia wiedzy przyrodniczej i problemu dotyczącego tych gatunków. Na te potrzeby zakupiono drobne nagrody edukacyjne w postaci zakładki do książek i podkładek pod kubki z QR kodami odsyłającymi do strony internetowej ze szczegółowymi informacjami odnośnie wyżej wymienionych gatunków. Na potrzeby imprez masowych wykonano roll-up'y dotyczące gatunków konfliktowych, ich znaczenia w przyrodzie oraz sposobów radzenia sobie ze skutkami ich występowania i działalności (na roll-up'ach wykorzystano ww. profesjonalne rysunki bobra żurawia i kormorana) oraz zakupiono paliwo do samochodów służbowych.

W ramach edukacji na temat gatunków konfliktowych występujących na obszarze Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego zorganizowano jednodniowe warsztaty terenowe. W zajęciach udział wzięli samorządowcy, urzędnicy instytucji odpowiedzialnych za ochronę środowiska i zagospodarowanie terenu w powiecie kościerskim. Głównym celem zadania było pokazanie zarówno pozytywnej roli w środowisku gatunków uważanych za konfliktowe, jak również przedstawienie sposobów radzenia sobie z ich działalnością i wpływem na środowisko. Tego typu akcja odbywa się corocznie i każdorazowo ukazuje inne aspekty ochrony przyrody i krajobrazu WPK. Warsztaty miały formę jednodniowego spływu

kajakowego (rzeką Wdą, przez Krzyż Jezior Wdzydzkich do Wdzydz) oraz prelekcji. W ramach zadania wynajęto kajaki wraz z wykwalifikowanymi przewodnikami kajakowymi do zabezpieczenia spływu.

W ostatnich latach można zaobserwować znaczny wzrost populacji bobra europejskiego na terenie Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego, co wiąże się z nasileniem szkód powodowanych przez te zwierzęta. Bobry budują tamy w precyzyjnie wybranych miejscach, tam gdzie nawet niewielka działalność bobrów może szybko doprowadzić do powstania dużych rozlewisk, powodując straty gospodarcze w rolnictwie i leśnictwie. Jednym ze sposobów ograniczenia szkód powodowanych przez bobry jest instalowanie przepustów w tamach bobrowych, które pozwalają na utrzymanie stałego poziomu wody w rozlewisku, co ogranicza ewentualne szkody. Pracownicy Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego wykonali dwa przepusty w tamach bobrowych na jednym z cieków wodnych na obszarze użytku ekologicznego „Przerębska Huta”. Prace polegały na umieszczeniu w tamie plastikowej rury o średnicy 20 cm, która będzie działać jak syfon regulujący poziom wody w stawie bobrowym. W ramach realizacji działania zakupiono rury kanalizacyjne, drobny sprzęt budowlany m.in. pręty, młotek, siekierę oraz paliwo do samochodów służbowych.

W celu ochrony zadrzewień na brzegach jezior, wysp i rzeki podjęto szereg zadań związanych bobrem, który w tych siedliskach powoduje największe zmiany. W celu ochrony tarlisk endemicznej troci jeziorowej osłonięto wybrane drzewa rosnące wzdłuż rzeki Wdy siatką stalową oraz smarowano drzewa specjalną mieszanką żywicy z piaskiem. Działania te pozwolą ochronić drzewa przed wycinaniem ich przez bobry. Celem ochrony najcenniejszych drzew porastających brzegi jezior Wdzydzkich oraz drzew tworzących na wyspie Glonek grąd gwiazdnicowy, osłonięto wybrane drzewa siatką stalową oraz pokryto żywicą z piaskiem, by zminimalizować zgryzanie przez bobry. Do realizacji zadania zakupiono paliwo do samochodów służbowych i łodzi oraz siatka stalowa, paliki drewniane do wspierania siatki, a także specjalna żywica z piaskiem, rękawice ochronne i pędzle. Realizując zadanie osłonięto siatką stalową wybrane drzewa na terenie Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego: na wyspie Glonek – 60 drzew, w miejscowości Loryniec nad rzeką Wdą -30 drzew, w miejscowości Przerębska Huta nad rzeką Wdą – 20 drzew. Specjalną mieszanką żywicy z piaskiem zabezpieczono 12 drzew nad jeziorem Radolnym przy ujściu rzeki Wdy oraz 12 drzew nad jeziorem Niedźwiadek, w miejscu działalności bobra .

W celu określenia wielkości populacji żurawia *Grus grus*, przeprowadzono inwentaryzację na terenie Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego. Prace wykonano metodą nasłuchu odbywających się par. Nasłuchy przeprowadzono we wczesnych godzinach porannych, w miejscach potencjalnego gniazdowania ptaków ze szczególnym uwzględnieniem obszarów podmokłych, torfowisk i zbiorników wodnych. W wyniku kontroli stwierdzono obecność dziewiętnastu par żurawi. Prowadzono również monitoring noclegowisk w czasie wędrówek. W ramach realizacji zadania zakupiono fotopułapki, namiot czatownia oraz paliwo do samochodów służbowych.

Podwyższając kwalifikacje zawodowe i tym samym kompetencje w prowadzonych działaniach edukacyjnych i przyrodniczych na rzecz zrównoważonego rozwoju, pracownicy Parku brali udział w szkoleniach i konferencjach tematycznych. Szkolenie „ Przewodnik turystyczny po Borach Tucholskich i Pojezierzu Krajeńskim” – Grażyna Sadowska,

specjalista ds. edukacji.

Zarówno bóbr, żuraw i kormoran zaliczane są do tzw. gatunków konfliktowych, które to, w świadomości przynajmniej części społeczeństwa, postrzegane są jako "szkodniki". Wizerunek ten w znacznej mierze kształtowany jest poprzez szkody, jakie powodują w miejscach żerowania. Nie dostrzega się natomiast istotnej, pozytywnej roli, jaką spełniają w środowisku naturalnym. Prowadzona przez pracowników edukacja ekologiczna ma na celu zmianę postrzegania tych zwierząt na bardziej pozytywny, co w konsekwencji ma przyczynić się do zapobiegania czy też ograniczenia powstawania sytuacji konfliktowych. W zajęciach edukacyjnych w I półroczu wzięło udział ponad 3 000 osób.

Czynny udział pracowników WPK w Pomorskich Targach Rolno – Przemysłowych w Lubaniu był doskonałą okazją do przekazywania rzetelnej wiedzy nt. stanu środowiska naturalnego i obszaru chronionego, jakim jest Wdzydzki PK, położony na terenie Rezerwatu Biosfery "Bory Tucholskie", a także gatunków konfliktowych na terenie Parku. Szacuje się, że na targach pojawiło się około 50 000 zwiedzających z terenu województwa pomorskiego (w tym powiatu kościerskiego), a także turystów odwiedzających nasze tereny z kraju i zagranicy, co umożliwiło udostępnienie informacji o projekcie szerokiemu i różnorodnemu gronu odbiorców.

W miejscu o największym negatywnym wpływie spowodowanym podtopieniami związanymi z tamami i stawami bobrowymi, wybudowano przepusty wodne, które, poza zmniejszeniem wpływu budowy tamy na okoliczne tereny, pozwalają pokazać jak w zgodzie z zasadą zrównoważonego rozwoju radzić sobie z problemem.

Ochrona drzew przed działalnością bobra polegała na osłonięciu drzew na wyspie Glonek siatką stalową co pozwoli zachować cenne przyrodniczo siedlisko jakim jest odnawiający się grąd gwiazdnicowy. Ochrona tego typu lasu, ujętego na liście siedlisk Natura 2000, ma kluczowe znaczenie dla bioróżnorodności wyspy planowanej jako rezerwat przyrody. Ochrona drzew nad rzeką Wdą ma duże znaczenie dla rozrodu endemicznej troci wdzydzkiej – ujętej w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt w kategorii EN. Wycinanie nadbrzeżnych drzew powoduje bezpośrednie nasłonecznienie wody i zwiększenie tym samym strat w ikrze.

Inwentaryzacja żurawia miała na celu zbadanie aktualnego stanu liczebności populacji lęgowej żurawia. Wyniki przeprowadzonych badań pozwolą oszacować czy obecność żurawia na terenie Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego może powodować duże szkody i sytuacje konfliktowe.

Pkt. 6. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych – Zaborski Park Krajobrazowy w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej.

W celu realizacji projektu „**Obce gatunki inwazyjne? Nie, dziękuję!**”. Od początku roku prowadzona jest akcja edukacyjna, związana z doradztwem dla osób, które w swoim ogrodzie mają gatunki inwazyjne i chcą się ich pozbyć. Na stronie internetowej www.zaborskipark.pl została utworzona zakładka „Dobra praktyka ogrodnika przyrodnika”, gdzie umieszczono zasady i regulamin akcji, opis gatunków inwazyjnych występujących w ogrodach przydomowych oraz listy zamienników. Właściciele ogrodów, którzy usuną obce

gatunki, po zweryfikowaniu przez pracowników Parku, w ramach nagrody otrzymują sadzonki roślin rodzimych. Akcja propagowana jest w gminach oraz prasie lokalnej i na lokalnych stronach internetowych: Chojnice.pl, Chojnice.com.

Kontynuowane są działania związane z promocją ogrodów tradycyjnych przyjaznych naturze poprzez współpracę z gminami Brusy i Chojnice przy konkursie „Piękna Wieś Pomorska” (łącznie 90. uczestników). Pracownik ZPK był członkiem gminnych komisji tego konkursu, a w drugim półroczu nastąpi wręczenie nagród dla laureatów w specjalnej kategorii, promującej ogrody tradycyjne z roślinami rodzimego pochodzenia. Na stronie internetowej ZPK uruchomiono comiesięczny cykl porad dla ogrodników pt. „Kalendarz ogrodnika przyrodnika”, promujący rozwiązania przyjazne przyrodzie wraz z informacjami na temat negatywnego oddziaływania inwazyjnych gatunków obcych. Zamontowano trzy ule dla pszczoł murarek przy siedzibie ZPK w Charzykowach, w Swornegaciach przy Kaszubskim Domu Rękodzieła Ludowego oraz w Brusach Jagliach przy Chacie Kaszubskiej. Ule zostały wykonane z drewna, trzciny i gliny. Prowadzone są też zajęcia edukacyjne w szkołach.

Odbyły się dwa szkolenia na temat negatywnego oddziaływania norki amerykańskiej na lęgi ptaków oraz metod monitoringu i eliminacji tego inwazyjnego gatunku. Szkolenie przeprowadził pracownik Zakładu Ekologii Behawioralnej i Ekofizjologii Instytutu Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk w Białowieży. W szkoleniach wzięło udział łącznie 65 osób: pracownicy służby leśnej nadleśnictw Rytel i Przymuszewo, przedstawiciele kół łowieckich z obszaru Zaborskiego Parku Krajobrazowego oraz nadleśnictw: Rytel i Przymuszewo, a także pracownicy służb ochrony przyrody, w tym parków krajobrazowych: Wdzydzkiego, Kaszubskiego, Nadmorskiego, Tucholskiego, Wdeckiego i Zaborskiego. W celu prowadzenia inwentaryzacji ptaków narażonych na negatywne oddziaływanie norki amerykańskiej zakupiono przenośne odtwarzacze mp3.

Akcja edukacyjna „Obce gatunki inwazyjne? Nie, dziękuję!”

Akcja adresowana jest głównie do dzieci z klas IV-VI szkół podstawowych oraz gimnazjalistów i ich nauczycieli z obszaru gmin Brusy i Chojnice. Realizowana jest w czterech modułach, w których każdorazowo uczestniczą dwaj pracownicy parku. Dotychczas przeprowadzono 29 godzin zajęć w 13. szkołach. W zajęciach uczestniczyło 538 osób, głównie uczniowie szkół podstawowych i gimnazjaliści. Niektóre szkoły włączyły się w zwalczanie roślin inwazyjnych, promując podjęte działania wśród rodziców i na portalu społecznościowym. Zakupiono 30 rysunków obcych gatunków inwazyjnych. Wydano drukiem dwa wzory plakatów prezentujących obce gatunki inwazyjne roślin i zwierząt.

Realizowano działania o charakterze długofalowym, które są kontynuacją zadań zapoczątkowanych w latach wcześniejszych

- ochrona włośchatki i innych sów leśnych – prowadzono monitoring występowania sów na obszarze ZPK;
- ocena stanu ekologicznego rzek – przeprowadzono jednorazowe odłowy ichtiofauny w rzekach: Czerwona Struga, Chocina (2 stanowiska), Czernicki Rów, Kłonecznica, Kulawa (2 stanowiska), Orla Struga;
- rajd ekoturystyczny odbył się w tym roku z okazji 5-lecia Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie; wzięło w nim udział 129 osób; uczestnicy rajdu edukowani byli także na

- temat negatywnego oddziaływania obcych gatunków inwazyjnych na rodzimą przyrodę;
- usuwanie śmieci z brzegów rzek i jezior w ramach akcji: „Sprzątanie Jeziora Charzykowskiego”; wymagało to udziału blisko stu osób, reprezentujących różne organizacje pozarządowe i instytucje, które od lat włączają się w akcję; efektem zainicjowanych kilka lat temu działań jest organizacja sprzątania śmieci na kolejnych akwenach i rzekach na obszarze ZPK; zakupiono rękawice ochronne i worki na śmieci, a także artykuły spożywcze dla uczestników akcji; uczestnicy akcji otrzymali koszulki okolicznościowe;
 - ogólnopolski konkurs dla gimnazjalistów „Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski” – reprezentacja ZPK z Gimnazjum w Brusach po wygraniu etapu wojewódzkiego konkursu reprezentowała Pomorze w finale ogólnopolskim, który w tym roku odbył się w parkach krajobrazowych Województwa Lubuskiego;
 - konkurs dla uczniów szkół podstawowych „Poznajemy Zaborski Park Krajobrazowy” przeprowadzono w trzech etapach, szkolnym (304 uczestników), gminnym (60) i parkowym (12); w dwóch pierwszych etapach zadaniem uczniów było rozwiązanie testu; etap gminny połączony był z wycieczką autokarową po terenie ZPK, a finał parkowy rozegrano w formie gry terenowej na ścieżce w Kokoszce; dla uczestników konkursu zakupiono artykuły spożywcze, nagrody (dyplomy, książki, sprzęt sportowy i elektroniczny), przygotowano poczęstunek dla uczestników etapu gminnego z 20 szkół z terenu gmin: Chojnice, Brusy, Konarzyny i miasta Chojnice (łącznie 80 osób, w tym 60 uczniów i 20 nauczycieli);
 - „Pomóżmy ptakom przetrwać zimę” – rozstrzygnięto konkurs promujący zasady prawidłowego dokarmiania ptaków zimą, adresowany do przedszkoli i szkół podstawowych; wpłynęło 18 prac, kronik dokumentujących podejmowane działania; laureaci konkursu wzięli udział w bezpłatnych zajęciach na ścieżce ornitologicznej w Kokoszce, Ogrodzie Fauny Polskiej w Myśliczku oraz stacji ornitologicznej i ścieżce edukacyjnej w rezerwacie przyrody "Ptasi Raj" na Wyspie Sobieszewskiej; w zajęciach wzięło udział 136 osób;
 - „Zimowiska ptaków wodno-błotnych” – nad jeziorami Charzykowskim i Witoczno prowadzono warsztaty dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów, w których wzięło udział łącznie 58 osób; pracownicy Parku przeprowadzili coroczną akcję liczenia zimujących ptaków wodno-błotnych na jeziorach i rzekach ZPK;
 - przeprowadzono warsztaty terenowe z okazji Dnia Samorządowca, w których wzięły udział 34 osoby z gmin: Chojnice, Brusy, Konarzyny i miasta Chojnice; wśród uczestników byli wójtowie, radni, pracownicy gmin i starostwa powiatowego oraz nauczyciele i członkowie lokalnych stowarzyszeń;
 - przeprowadzono konserwację i drobne naprawy istniejącej małej infrastruktury edukacyjnej (tablice edukacyjne z mapą w: Lubni, Śluzie, Czernicy);
 - udział w konferencjach naukowych i szkoleniach zewnętrznych oraz prenumerata literatury fachowej i zakup pomocy dydaktycznych; pracownik Parku jest uczestnikiem szkolenia „Przewodnik turystyczny po Borach Tucholskich i Pojezierzu Krajeńskim”.

Organizacja akcji i imprez ekologicznych o charakterze cyklicznym, których współorganizatorem jest Zaborski Park Krajobrazowy

Zaborski Park Krajobrazowy współuczestniczył w organizacji konkursów przyrodniczych: Gminny Konkurs Ekologiczny w Charzykowach dla uczniów szkół podstawowych z gminy Chojnice (15. uczestników), Zaborski Konkurs Ekologiczny o „Złote Kocanki Piaskowe” dla gimnazjalistów i uczniów szkół ponadgimnazjalnych z obszaru całego województwa (22. uczestników), Eko-Bal w Szkole Podstawowej w Pawłowie dla uczniów szkół podstawowych z gminy Chojnice (62. uczestników), Eko-znaki dla gimnazjalistów z powiatu chojnickiego (18. uczestników), „Jestem przyjacielem przyrody” – konkurs plastyczny dla uczniów klas 1-3 szkół podstawowych z gminy Chojnice (68. uczestników). Zaborski Park Krajobrazowy przygotował stoiska edukacyjne podczas festynów: w SP w Kłodawie (około 70. uczestników), z okazji Dnia Ziemi w SP nr 7 w Chojnicach (około 120. uczestników), w Tucholi w związku z promocją Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie (około 200. uczestników). Na stoisku edukacyjnych promowano akcję edukacyjną „Obce gatunki inwazyjne? Nie, dziękuję!”. Dla uczestników festynów przygotowano grę edukacyjną „Memory” prezentującą sylwetki obcych gatunków inwazyjnych.

We wszystkich zdarzeniach edukacyjnych wzięło łącznie udział 3.163 osoby, z czego: 1.465 osób w zajęciach bezpośrednich z pracownikami parku prowadzonych w szkołach i terenie, 400 osób w konkursach organizowanych przez ZPK, 275 osób w konkursach współorganizowanych przez ZPK, 129. uczestników rajdu ekoturystycznego, 136. uczestników warsztatów na ścieżkach edukacyjnych, 610. uczestników festynów, 148. uczestników innych warsztatów i szkoleń przyrodniczych.

Pkt. 7. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych – Park Krajobrazowy „Dolina Słupi” w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej.

W pierwszym półroczu roku 2015, w ramach zadania „**Ochrona najcenniejszych walorów przyrodniczych dorzecza Słupi**” podjęto działania, które miały na celu nie tylko otrzymanie informacji na temat kondycji jej elementów, ale także przywrócenie, bądź zachowanie właściwego ich stanu. Nieodzownym aspektem całości była identyfikacja istniejących, bądź potencjalnych zagrożeń pozwalająca na planowanie działań w kolejnych latach. Zadanie realizowano na obszarze PK „Dolina Słupi” i jego otuliny, a także w rejonach które mają znaczenie dla utrzymania bioróżnorodności doliny rzecznej.

Z zaplanowanych działań dotyczących monitoringu rzek włosienicznikowych w pierwszym półroczu 2015 roku dokonano obserwacji kondycji chronionego siedliska rzeki włosienicznikowej w miejscach zeszłorocznych wsiedleń. Większość posadzonych roślin przyjęła się na nowych stanowiskach. Kontynuacja monitoringu siedliska i reintrodukcji planowana jest w drugim półroczu. PK „Dolina Słupi” od kilku lat współpracuje ściśle z Katedrą Ekologii Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. W ramach współpracy zostaną przebadane genetycznie gatunki włosieniczników występujące w dorzeczu Słupi. Do tej pory pobrano próbki z ujścia rzeki Kamiennej, ujścia Żelkowej Wody, z rzeki Skotawy (przy garbarni w Dębnicy Kaszubskiej oraz w Jamrzynie), ze strumienia spod Ryczewa koło

ochronnych świadczy fakt stabilnej liczebności nietoperzy w kontrolowanych i remontowanych obiektach oraz odkrywanie nowych obiektów zajmowanych przez te cenne ssaki. Łącznie naliczono 126 nietoperzy, reprezentowanych głównie przez gacki brunatne, nocki Natterera i mopki.

W ramach działania związanego z ukierunkowaniem ruchu turystycznego i zabezpieczeniem środowiska przed jego negatywnym wpływem, w I półroczu 2015 dokonano prac konserwatorskich i zadbano o bieżące utrzymanie urządzeń turystycznych. Szczególną uwagę poświęcono naprawie i konserwacji tablic informacyjnych. W miejscowości Gałęzowo w okolicy jeziora ustawione zostały dwie nowe wiaty turystyczne wraz ze stołami i ławkami. W miejscu tym znajduje się początek ścieżki edukacyjnej przebiegającej nad jeziorem Głębokim. Dokonano remontu kładek na ścieżce przyrodniczej w Gałąźni Małej na terenie rezerwatu przyrody „Dolina Huczka”. Przeprowadzono także inwentaryzację całej infrastruktury turystycznej na terenie parku w celu zaplanowania działań na kolejne lata.

Istotnym uzupełnieniem działań w ramach przedmiotowego zadania pn. „Ochrona najcenniejszych walorów przyrodniczych dorzecza Słupi” jest prowadzenie edukacji ekologicznej, mającej na celu zmianę postaw, szerzenie wiedzy na temat podejmowanej działalności oraz podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa. Edukacja prowadzona jest dla wszystkich grup wiekowych. Założone cele osiągnięto poprzez prowadzenie ciągłej edukacji zarówno w sali edukacyjnej, szkołach jak i w terenie. Uczestniczyliśmy w pierwszej połowie 2015 roku w akcjach ekologicznych zarówno lokalnych jak i wojewódzkich, przygotowywano konkursy dla dzieci i młodzieży. W pierwszym półroczu **2015** roku odnotowano **2914** bezpośrednich odbiorców w tym **1773** osoby uczestniczyły w zajęciach i warsztatach prowadzonych w sali edukacyjnej i w terenie, pozostałe osoby to uczestnicy konkursów i akcji edukacyjnych. Szacuje się także iż **5000** osób to odbiorcy pośredni pozyskujący wiedzę o prowadzonych przez nas działaniach z lokalnych mediów, Internetu oraz tablic informacyjnych. W ramach środków WFOŚiGW, zapewniono transport oraz wyżywienie uczestników warsztatów terenowych i konkursów, zakupy paliwa na dojazdy do szkół i innych instytucji oraz materiały różne (płyty pcv, blacha, farby, folie) i wydruki do przygotowania pomocy dydaktycznych. Na potrzeby edukacji prowadzonej w parku przygotowano następujące pomoce dydaktyczne: tablice, koło gatunków (dodatkowe plansze), układanki, „racze” domino, memory. Na potrzeby działalności merytorycznej zakupiono materiały papiernicze oraz tonery do drukarki.

W 1-szym półroczu 2015 roku przeprowadzono etap parkowy (16.01.2015) oraz wojewódzki (27.03.2015) konkursu **Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski**. W ramach środków WFOŚiGW zapewniono poczęstunek oraz obiad, nagrody, zakup materiałów papierniczych i wydruki na potrzeby konkursu oraz transport zwycięskiej drużyny z Brus na etap ogólnopolski do Zielonej Góry. Dla uczestników etapu wojewódzkiego zorganizowano zajęcia terenowe „Płynie Słupia płynie w pomorskiej krainie”. W ramach obchodów Dnia Ziemi po raz drugi współpracowaliśmy ze SP w Kobylnicy przy organizacji regionalnego konkursu „**Ptaki cudaki**”, dla zwycięzców zakupiono nagrody. We współpracy z Miejską Biblioteką Publiczną w Słupsku po raz trzeci zorganizowano konkurs literacko-plastyczny „Na mapie świata jest takie miejsce” w tym roku rozszerzono odbiorców konkursu o gimnazja

i szkoły średnie. III edycja to konkurs na najlepszy komiks o inwazyjnych gatunkach raków pn. „**Najeźdźcy obce gatunki w natarciu**”. Przeprowadzono warsztaty z tworzenia komiksu (umowa zlecenie), zakupiono nagrody dla uczestników oraz zapewniono poczęstunek na finale konkursu w dniu 1.06.2015. Przygotowano i przeprowadzono także **XXIV Konkurs Wiedzy o Ochronie Przyrody i PK "Dolina Słupi" pn. „Nietoperz tajemniczy lotnik”**, wzięło w nim udział 17 gimnazjów z miasta Słupska a także z terenu Parku (powiaty słupski i bytowski). W szkołach przeprowadzono prelekcje przedkonkursowe, młodzież uczestniczyła także w słupskiej nocy nietoperzowej. W ramach środków WFOŚiGW dofinansowano dojazdy młodzieży na konkurs, nagrody i poczęstunek. W celu promocji walorów turystycznych parku przygotowano i przeprowadzono coroczny rajd rowerowy „Szlakiem doliny Słupi”. Na potrzeby akcji „**Bioróżnorodność – poznaj by zachować**” oraz innych edukacyjnych akcji w których uczestniczymy (**festyny, Noc Biologa, Noc Nietoperzowa** itp.) przygotowano pomoce wykorzystywane na stoisku, wspomagające prowadzoną przez nas edukację, zapewniono środki na paliwo na dojazdy.

W ramach realizacji zadania:

1. Ilość monitorowanych przepławek ze skanerami- 2 szt.

Sprawnie funkcjonujące skanery wraz z synchronizowanymi z nimi kamerami dostarczają ogromu informacji na temat migrujących hydrobiontów, które są także wykorzystywane do analiz i publikacji naukowych. Na podstawie uzyskiwanych danych można planować konkretne działania z zakresu czynnej ochrony przyrody. W oparciu o odczyty ze skanerów zaplanowano na drugie półrocze uzupełnienie żwirem sztucznych tarlisk powyżej Słupska.

2. Odkrzaczenie i usuwanie drzew - ok.2 ha torfowiska niskiego.

Przeprowadzone działania, polegające na odkrzaczaniu i usuwaniu zadrzewień w granicach projektowanego rezerwatu przyrody umożliwiły eliminację nadmiernej utraty wody z obiektu, jak również spowodowały odkrycie części jego powierzchni i tym samym regenerację cennej roślinności. Ogółem usunięto drzewa i krzewy z powierzchni „Gogolewka” w następującej ilości biomasy: brzoza brodawkowata – 60 sztuk (o średnicach od 10-40 cm), sosna zwyczajna 20 sztuk (o średnicach od 10 do 40 cm) i ok. 2700 m² krzewów wierzby.

3. Inwentaryzacja 3 obiektów mokradłowych.

Inwentaryzacja przyrodnicza obiektów mokradłowych pozwoliła zidentyfikować istniejące zagrożenia i sformułować zabiegi ochronne na poczet prowadzonych w przyszłości działań, takich jak: budowa zastawek, zabiegi koszenia i odkrzaczania. Ponadto dwa spośród zinwentaryzowanych obiektów wytypowano do objęcia ochroną w formie użytku ekologicznego.

4. Budowa 2 wiat z ławkami i stołami, 2 kładek na ścieżce w Gałąźni, 3 szt. tablic o rzekach włosienicznikowych, na ścieżkach.

Istniejąca infrastruktura turystyczna ukierunkowuje ruch turystyczny po wyznaczonych szlakach, pozwalając zabezpieczyć cenne tereny przed nadmierną, niekontrolowaną presją turystyczną. Niemierzalnym efektem ekologicznym jest obniżenie stopnia antropopresji na terenach cennych przyrodniczo.

5. Działania edukacyjne: liczba odbiorców bezpośrednich 2914 osób i odbiorców

pośrednich 5000 osób.

Odbiorcy bezpośredni to uczestnicy warsztatów, szkoleń, wykładów i osoby odwiedzające nasze stoisko podczas akcji edukacyjnych. Odbiorcy pośredni to osoby odwiedzające naszą stronę internetową, profil na Facebooku, słuchacze audycji radiowych, czytelnicy prasy oraz osoby korzystające z informacji zawartych na naszych tablicach informacyjnych.

Pkt. 8. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej.

Warsztaty dla pracowników PZPK oraz osób, które zajmują się edukacją ekologiczną w woj. pomorskim

W pierwszym półroczu 2014 roku odbyły się 3 warsztaty tj. warsztaty ornitologiczne z monitoringu ptaków wodno-błotnych, warsztaty z podstaw wspinaczki drzewnej dla pracowników merytorycznych wykonujących monitoring zasiedlania schronów nietoperzowych i budek lęgowych ptaków oraz warsztaty siedliskowe.

Warsztaty ornitologiczne z monitoringu ptaków wodno-błotnych

W dniach 26-29 kwietnia odbyło się w Charzykowych kolejne szkolenie ornitologiczne pod tytułem „Inwentaryzacja populacji lęgowej gągoła (*Bucephala clangula*) na obszarze Jeziora Charzykowskiego”, które poprowadził Dariusz Ożarowski - ornitolog z Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego. Szkolenie to było kontynuacją szkoleń poświęconych metodyce monitoringu różnych gatunków ptaków, które prowadzone były w 2013 i 2014 roku.

W szkoleniu wzięło udział 14 osób z różnych jednostek Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych w Słupsku. Podstawowym celem szkolenia było poznanie liczebności gągołów gniazdujących na obszarze Jeziora Charzykowskiego. Prace inwentaryzacyjne przeprowadzono dodatkowo na obszarze Jeziora Karskiego.

W części teoretycznej uczestnicy szkolenia zapoznali się z biologią lęgową gągoła oraz metodyką prowadzenia inwentaryzacji i monitoringu tego gatunku. W drugiej części szkolenia uczestnicy zostali podzieleni na grupy, które wykonały kontrole terenowe. Trzy grupy skontrolowały dokładnie obszar Jeziora Charzykowskiego, wykorzystując jednostki pływające (łódź motorowa, kajaki). Jezioro Karskie zostało skontrolowane w tym samym czasie z łądu przez dwie pozostałe grupy uczestników szkolenia.

W dalszej części szkolenia dane zebrane w trakcie prac terenowych zwizualizowano z wykorzystaniem programu ArcGis. Po dokładnej analizie danych populację lęgową gągoła na Jeziorze Charzykowskim oszacowano na 20 – 22 pary lęgowe, a na Jeziorze Karskim na co najmniej 7 par lęgowych.

W trakcie prac inwentaryzacyjnych na Jeziorze Charzykowskim została również stwierdzona kolonia lęgowa śmieszki (*Chroicocephalus ridibundus*), a w jego sąsiedztwie zlokalizowano również gniazdo bielika (*Haliaeetus albicilla*). Pracownicy Zaborskiego Parku Krajobrazowego rozpoczęli starania o objęcia tego stanowiska ochroną strefową (zgodnie

z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 roku w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt).

Warsztaty z podstaw wspinaczki drzewnej dla pracowników merytorycznych wykonujących monitoring zasiedlania schronów nietoperzowych i budek lęgowych ptaków

Warsztaty z podstaw wspinaczki drzewnej z zastosowaniem technik linowych odbyły się w Charzykowach na terenie Zaborskiego Parku Krajobrazowego w dniach 17 i 18 czerwca 2015 r. Wzięło w nich udział 12. pracowników Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych

z następujących Parków: Dolina Słupi, Kaszubskiego, Nadmorskiego, Trójmiejskiego, Wdzydzkiego i Zaborskiego. Szkolenie przeprowadził Jerzy Stolarczyk z Wrocławskiej Szkoły Arborystyki, posiadający ponad 30 lat doświadczenia w arborystyce i wspinaczce drzewnej, a prowadzący działalność gospodarczą pod nazwą EKO-TREK. Szkolenie obejmowało 16 godzin zajęć, w tym 2. godziny w części teoretycznej i 14 godzin praktycznych. Prowadzący szkolenie zapewnił dla uczestników ubezpieczenie w zakresie NNW na czas warsztatów, a także przekazał podręczniki „Poradnik Treeclimbera” Jeff Jepson po 1 sztuce dla każdego oraz zapewnił na czas warsztatów odpowiedni sprzęt wspinaczkowy i dostępowy oraz kaski i rękawice ochronne. Na zakończenie wszyscy uczestnicy otrzymali zaświadczenie o ukończeniu warsztatów. Przeprowadzone warsztaty stanowią podstawę do dalszego rozwoju umiejętności wspinaczkowych, które będą wykorzystane przy wykonywaniu inwentaryzacji i analiz przyrodniczych.

Warsztaty siedliskowe

W dniach 25–26 czerwca w okolicach Szymbarka, na terenie Kaszubskiego Parku Krajobrazowego, odbyły się warsztaty z rozpoznawania chronionych leśnych siedlisk przyrodniczych: 9110-1 Kwaśna buczyna niżowa (*Luzulo pilosae-Fagetum*), 9130-1 Żyzna buczyna niżowa (*Galio odorati-Fagetum*) i 9190 Kwaśne dąbrowy (*Quercetea roboretica*) oraz ich najczęstszych lokalnie postaci zastępczych. Warsztaty przeprowadził Sebastian Nowakowski – starszy specjalista ds. ochrony przyrody Parku Krajobrazowego „Mierzeja Wiślana”. Program obejmował zarówno zajęcia teoretyczne, jak i terenowe. Zajęcia teoretyczne obejmowały wykład pt.

Natura 2000. Systematyka i problemy diagnostyczne w terenie oraz dyskusję i części terenowej (wizytacja pokazowych powierzchni leśnych).

Promocja PZPK

W ramach zadania zostało przygotowane i zaprezentowane stoisko na konferencji organizowanej przez Komisję Europejską Green Week 2015 – Nature our health, our wealth. W dniach 2-5 czerwca przedstawiciele Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej zaprezentowali realizowany na Pomorzu projekt „Czynna ochrona raka szlachetnego w jeziorach Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych”. Promowany był on hasłem „Rak szlachetny – poznaj by ocalić”. W ramach działań prowadzonych na stoisku edukacyjnym (będącego jedynym stoiskiem promujące projekty realizowane na terenie Polski), został zbudowany

model gigantycznego raka. Nietypowy sposób prezentacji raka, mający zachęcić publiczność do bliższego poznania tego cennego gatunku, będącego ważnym ogniwem bioróżnorodności ekosystemów wodnych, wzbudził duże uznanie uczestników Zielonego Tygodnia. W ramach uczestnictwa w „ Zielonym tygodniu” zostały przygotowane materiały promocyjne w języku angielskim w tym ulotka „Rak szlachetny – poznaj by ocalić”, opłacony transport materiałów niezbędnych do wyposażenia stoiska, przejazd oraz noclegi 6 pracowników PZPK.